

Specialistov za opekline npr. samo 20. V vojni so posebno dragoceni mehaniki, šoferji, mornarji, tankisti, piloti. S strokovno pravilnim sodobnim zdravljenjem bi jih lahko veliko hitreje vrnili v bojne vrste. Naj omenim, da je bilo v korejski vojni 10 % ranjencev tudi opečenih, v vietnamski že 20 %, v izraelsko-egiptovski vojni in vojni za Malvinske otoke pa kar 40 %.

Proučevanje stanja travmatološke službe v SFRJ bo brez dvoma pokazalo potrebo po dopolnilnih tečajih za zdravnike, tako v mestih kot na deželi, ter po dodatni opremini. Tako bi znanje, pridobljeno na tečajih, začeli takoj uporabljati v praksi. Za ta namen ne bi bila potrebna velika sredstva. Zbrale bi jih lahko vse zdravstvene skupnosti in občine. Na posvetovanju zahtevanega povečanja helikopterske flote LM tu ne bi posebej omenjal.

Nekaj diskutantov je na posvetovanju dobronamerno predlagalo, naj bi študentje medicine služili redni vojaški rok šele po končanem študiju. Tako bi dobili za vojno in za travmatologijo v izjemnih razmerah že pripravljene zdravnike namesto vojakov.

V travmatoloških centrih naj bi politravmatiziranega ranjenca takoj pregledali in po možnosti takoj zdravili poleg travmatologa tudi drugi potrebni specialisti (nevrokirurg, čeljustni kirurg, urolog, abdominalni kirurg itd.).

Da bi bili pri katastrofi pripravljeni na hitro in strokovno sodobno ukrepanje, morajo biti zdravstvene službe in zdravniki, še posebno pa travmatološke klinike, dobro seznanjeni z možnimi nesrečami in posledicami, ki se lahko zgodijo v njihovem kraju pa tudi na širšem območju. Pripraviti morajo stvarne in prožne načrte za ukrepanje ob nesrečah. V načrtih naj se predvidi tudi sodelovanje z vsemi ustreznimi organizacijami — s civilno zaščito, z milico, JLA, društvi (Rdečim križem, gasilci, taborniki) in drugimi. Načrte in usposobljenost pa naj preverjajo tudi na raznih skupnih vajah.

Katastrofa nenadoma prizadene toliko ljudi in tako hudo, da se zdravstvena služba znajde pred nujnimi nalogami, ki presega njeno zmogljivost, znanje in opremo, v okoliščinah, ki so bistveno različne od običajnega dela zdravstvene službe. Hkrati katastrofa uniči materialna sredstva, zanese zmedo in onemogoči običajen način življenja. Katastrofe so po etiologiji naravne (npr. poplave, potresi), tehnološke (npr. Černobil, letalske, železniške, veliki požari) in konfliktne (npr. vojne, spopadi, terorizem). Za vse te in podobne nesreče je nujna organizirana pripravljenost.

Že vzdrževanje običajne travmatološke službe je zelo drago. Vendar sodobna travmatološka služba ne le da rešuje življenje in preprečuje invalidnost, temveč tudi finančno veliko prispeva družbi.

Koliko naša družba sploh lahko da za to službo? Še večje vprašanje pa je, koliko je pripravljena prispevati. Strokovnjaki, zbrani v Slovenj Gradcu, so bili prepričani, da bi lahko in da bomo morali za to prispevati veliko več kot danes. Srbi pravijo: »Bez alata nema zanata!« Medicina ni izjema. Če hočemo naprej, govorjenje, članki in brošure niso dovolj.

Pa še nekaj:

- ustanoviti bi bilo treba strokovne komisije pri republiških komitejih za zdravstveno in socialno varstvo (in tudi v zveznem merilu) za probleme travmatologije v izjemnih razmerah;
- izdelati kategorizacijo kirurških oddelkov, predvsem za zdravljenje ranjencev v katastrofah in prometnih nesrečah;
- pri zdravniških društvih poživiti oziroma na novo ustanoviti sekcije za katastrofno medicino, ki naj bi bile povezane s podobnimi mednarodnimi organizacijami;
- dopolniti izobraževalne programe medicinskih fakultet in šol za druge zdravstvene delavce z vsebinami, ki so pomembne za delo zdravnikov in drugih zdravstvenih delavcev v izjemnih razmerah;
- predvsem pa bi morali marsikatero s predpisi zagotovljeno »pripravljenost« spraviti s papirja v življenje.

Večje naravne in druge nesreče v letu 1986

Milan Orožen Adamič*

SLOVENIJA

Datum	Vrsta nesreče	Občina, kraj ...
12. 1.	potres	Tolmin, Kobarid, Gorica (21 ^h 04 ^m , M 3,2, 4°—5°) ¹
22. 1.	podor skal in grušča	Krško, kamnolom Sotelsko, 150 do 200 m ³ , poškodovana stanovanjska hiša
31. 1.	morska poplava	Piran, poplavljen Tartinijev trg, Kidričev in Prešernovo nabrežje. Zalilo nekaj lokalov. Poškodovan pomol in plaža v Fiesi. Koper, voda je vdrla v skladišče Semenarne.
10. 2.	sneg, snežni plazovi	oviran cestni in železniški promet. Krajši čas so bili nekateri kraji nedostopni in so bile težave s potjo na delo. Haloze, v Čeremožah pri Žetalah in smrtna žrtev (glej članka: P. Šegula, F. Bernot).
24. 2.	snežni plaz	Tolmin (Kanin), dolžina 300 m
13. 4.	pozeba, ohladitev, снег	Primorska, Slovenske Gorice, Haloze
26. 4.	sevanje, jedrska nesreča	ZSSR, Černobil (glej članek, M. Čopič, R. Martinčič)
29. 5.	toča	Haloze (Gruškovje, Žetale, Sedlaška, Jablovec), škoda v vinogradih, sadovnjakih in poljih, uničenih 20—60 % pričakovanega pridelka.
14. 6. 15. 6. 16. 6.	neurje, zemeljski plazovi	severovzhodna Slovenija (glej članek I. Gams), 1 smrtna žrtev zemeljskega plazu Otiški vrh. Hudournne vode, poškodovane ceste in škoda v aluvialnih ravnicah.
18. 6.	neurje, toča, strela	Pomurje (Motvarjevci, Kobilje, Podrašinci, Čičečka vas)
19. 6.	neurje, toča, močno deževje	Mačkovec, Kuštranovci, Otovci, Stajnjevci. Kapela, Radenci, Gornja Radgona zaliti več stanovanjskih hiš in poslovnih objektov.
23. 6.	neurje, toča	Konjice, Tepanje
29. 6. 30. 6.	neurje, strela	Ljubljana, Prekmurje, več požarov
1. 7.	toča,	Goričko, Slovenske Gorice (Sakušak), ceste so poplavlili hudourniki. Spodnja Vipavska dolina.
24. 7.	nesreča v gorah,	Kranj (Kočna), zaradi podhlajenosti umrli 4 Nizozemci
30. 7.	neurje, toča, strela	Murska Sobota, zgorelo gospodarsko poslopje, poškodovanih več stavb.

* mag., Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 5, Ljubljana

SLOVENIJA

5. 8. požar, strela Tolmin (Strmec, Predelča, Soča, Bavški Grintavec), zgorelo ca. 10 ha gozda in 70 ha grmičevja.

avgust suša Haloze, Slovenske Gorice pomanjkanje vode, presahnila nekatera lokalna zaje-tja. Oskrba s cisternami. Primorska, obalne občine, pomanjkanje vode.

23. 8. neurje, močan veter (glej članka: Meze D., M. Trontelj)

28. 8. neurje, hudourniške vode, poplave, zemeljski plazovi Tolmin, Bovec, Kobarid, Mozirje (ob Sa-vinji, Logarska dolina), Kranj, Radovljica, Tržič

29. 8. potres epicenter Belluno, zahodna Slovenija 5° (14^h 57^m, M 5,2, 7°—8°)

19. 9. neurje, veter (jugo) obala (Koper, Izola, Piran)

9. 10. premiki tal epicenter Viškovo—Marčelji, Ilirska Bi-
strica, Postojna (00^h 45^m, M 3,0, 4°—5°)
Koper (luka), posedanje deponije ter-
minala za razsute tovore in okolice.

17. 11. zemeljski plaz Škofja Loka (cesta Trebija—Žiri), 15 m
dolga plaz, cesta zaprta več dni.

¹ Pojasnilo: Prvi podatek pri potresih je čas pojava, sledi M (magnituda po Rich-
terju) in MSK stopnja, ki je označena s °. Za Slovenijo so navedeni potresi, kate-
rih MSK stopnja je bila večja od 4°—5°. V letu 1986 je bila potresna aktivnost v
Sloveniji izrazito šibka.

JUGOSLAVIJA

— snežni plaz Uroševac na Kosovu (5 mrtvih).

29. 4. potres Hrvaška, območje Sinja
(06^h 13^m, M 4,1, 6°)

23. 7. potres Srbija, Kosovo, Kopaonik
(03^h, 53^m, M 4, 6°)

27. 10. potres Črna Gora, Bar, Uljcin, Titograd
(22^h 32^m, M 4,9, 6°)

25. 11. potres (serija močnih potresov),
Hrvaška, občine: Knin, Sinj, Drniš, Gra-
dačac, Donji Lapac, Benkovac, Obro-
vac, Šibenik, več kot 128 milijard dinar-
jev, 15.400 zgradb, 4,4 % družbenega
proizvoda.
(13^h 59^m, M 5,5, 8°)

6. 12. potres Hrvaška, Knin, Bosansko Grahovo
(06^h 59^m, M 3,6, 5°—6°)

16. 12. potres Hrvaška, Novi Vinodolski
(06^h 22^m, M 4,8, 6°)

24. 12. potres Hrvaška, Knin, Bosansko Grahovo
(16^h 48^m, M 4,8, 6°—7°)

Pojasnilo: izbrani so le potresi z MSK⁹ nad 6°.

SVET

31. 1. snežno zahodna Evropa 18 mrtvih
neurje,
snežni
zameti

26. 4. sevanje, ZSSR, Černobil (glej članek, M. Čopič,
jedrska R. Martinčič)
nesreča

4. 5. sevanje, ZR Nemčija, Hamm
jedrska
nesreča

5. 5. potres Turčija, Dagansehir, Golbasi, Kapidere
(03^h 35^m, M 5,9, 15 mrtvih, 100 ranje-
nih)

8. 7. potres ZDA, južna Kalifornija
(09^h 20^m, M 6,0, najmanj 29 mrtvih)

21. 8. strupeni jezero Nios, Kamerun, 1734 mrtvih in
plini, okoli 10.000 izseljenih
vulkanizem

30. 8. potres Romunija, Vrancea, Kišinjev (7°—8°),
Skopje 5°, Strumica 5°
(21^h 28^m, M 6,5, žrtve?)

31. 8. ladijska Črno morje (ZSSR), potniška ladja Ad-
miral Nahimov, 398 mrtvih
nesreča

13. 9. potres Grčija (južna), Kalamai, porušenih 1500
zgradb, 2500 ljudi brez doma
(17^h 24^m, M 5,8, 20 mrtvih, 300 ranje-
nih)

2. 11. onesnaženje Basel (Švica), požar v tovarni Sandoz
okolja, onesnaženje Rena

10. 10. potres San Salvador, 200 000 ljudi brez do-
mov, izjemno velika škoda
(17^h 49^m, M 5,0, najmanj 1000 mrtvih,
10 000 ranjenih)

Pojasnilo: zbrani so potresi z magnitudo na 6 ali tudi manj, če je umrlo več kot
10 ljudi.

Požari

	1985	1986	± %
požari	1736	1780	+ 2,5
škoda na družbenem premoženju	827	822	-0,7
škoda na družbenem premoženju (v 000 din)	1.614.334	2.782.166	+ 72,3
požari s škodo na zasebnem premoženju	902	943	+ 4,4
škoda na zasebnem premoženju (v 000 din)	501.864	979.879	+ 95,2
mrtvi	12	12	0
telesne poškodbe	50	56	+ 11,2
poškodovani gasilci	5	9	+ 80,0
Skupna škoda (v 000 din)	2.116.198	3.762.045	+ 77,8

Najpogostejši vzrok požarov je bila malomarnost (56,2 %).

Največji požari v letu 1986 so bili:

- KŽK Kranj, Agrokombinat Hrastje (1.6.)
- mednarodni vlak Torino—Benetke—Zagreb
- Helios, Domžale
- transformator, Slovenj Gradec
- Primat, Maribor (25. 1.)

Eksplodizije

	1985	1986	± %
število eksplozij	39	27	-27,0
eksplozije s škodo na družbenem premoženju	16	18	+ 12,5
škoda na družbenem premoženju (v 000 din)	11.342	226.541	+ 1897,4
eksplozije s škodo na zasebnem premoženju	23	9	-60,9
škoda na zasebnem premoženju (v 000 din)	18.849	27.453	+ 45,6
Skupna škoda (v 000 din)	30.191	253.994	+ 741,3

Izliv nevarnih snovi v okolje

	1985	1986
število primerov	101	89
onesnaženje voda	57	68
onesnaženje zraka	12	7
ni bilo ugotovljenih posledic	32	14
pomori rib v onesnaženi vodi	25	16
naftni derivati	51	31
kisline	9	7
večji izlivi	3	7
kršilec proizvodna OZD	87	42
kršilec prevozna OZD	14	25
kršilec obrtniki, zasebniki itd.	—	22

Ocenjuje se, da je izlivov nevarnih snovi v okolje 30 % več, kot jih prikazujejo ti statistični podatki.

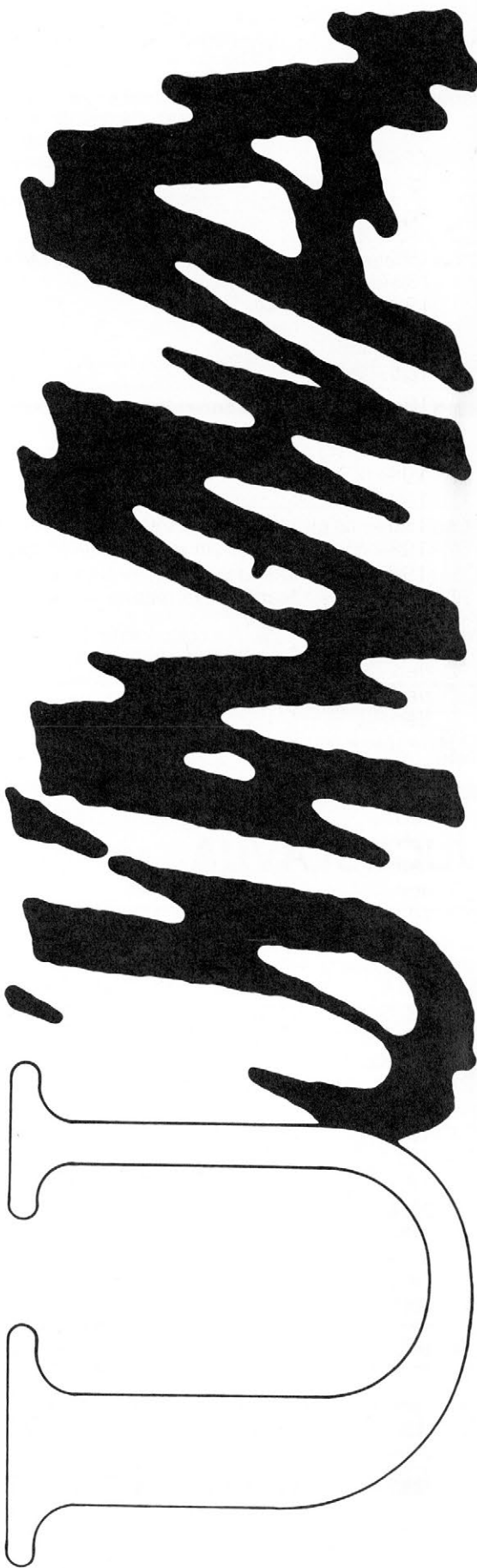
Večji primeri izlitja nevarnih snovi v letu 1986:

- 17. 1. Ajdovščina, 13 500 l kurilnega olja iz kotlarne OŠ Ajdovščina
- 14. 2. Ptuj, 10 000 l kurilnega olja iz kotlarne OŠ Hajdina
- 3. 3. Trebnje, 22 100 hipoklorida v prometni nesreči
- 10. 3. Lendava, 11 800 l formaldehidnega lepila v prometni nesreči
- 27. 3. Kranj, 15 000 l kurilnega olja iz kotlarne
- 7. 7. Slovenjska Bistrica, 16 000 l valjčnega olja iz OZD Im-pol
- 18. 12. Ilirska Bistrica, 18 000 l citronske kisline iz OZD TOK

Prometne nesreče

	1985	1986	+ %
število prometnih nesreč			
s škodo nad 200.000 din	5978	6251	4,56
število nesreč z mrtvimi	426	443	3,99
število nesreč s telesnimi poškodbami	5055	5305	4,94
umrli v prometnih nesrečah	464	503	8,41
hude telesne poškodbe	2531	3099	22,44
lažje telesne poškodbe	4485	5024	12,02
škoda v 000 din	2.244.761	4.764.935	112,27

Poleg tega je bilo v letu 1986 še okrog 40.000 manjših prometnih nezgod.

Sredstva solidarnosti v letu 1986 za SR Slovenijo

Vrsta nesreče	Občina	Ocenjena škoda v 000 din (zahtevki)	% DP	Odobreni zneski v 000 din
1. pozeba	Brežice	1.321.920	19,1	237.945
2. (1984/85)	Črnomelj	215.594	3,1	21.559
3. (1984/85)	Gornja Radgona	957.575	14,4	153.212
4. (1984/85)	Lenart	215.430	7,4	25.852
5. (1984/85)	Lendava	948.284	10,8	132.760
6. (1984/85)	Ljutomer	657.566	11,3	92.059
7. (1984/85)	Maribor Pesnica	625.508	12,3	93.826
8. (1984/85)	Metlika	271.025	7,0	32.523
9. (1984/85)	Ormož	1.618.166	38,6	323.633
10. (1984/85)	Ptuj	1.920.236	9,0	249.631
11. (1984/85)	Sevnica	703.878	12,9	105.582
12. (1984/85)	Sloven. Bistrica	409.099	3,6	40.910
13. (1984/85)	Šentjur pri Celju	117.610	3,1	11.937
14. (1984/85)	Šmarje pri Jelšah	639.134	9,4	83.087
15. (1984/85)	Trebnje	174.953	3,2	17.953
16. neurje (85)	Maribor Pesnica	409.500		51.000
17. plazovi	Lenart	173.800	3,08	10.170
18. žled	Cerknica	288.882		28.888
19. žled	Škofja Loka	1.370.766		51.888
20. žled	Ribnica	807.206		80.721
21. žled	Grosuplje	1.259.889	15,55	125.989
22. neurje	Dravograd	2.152.069		105.644
23. neurje	Radlje ob Dravi	2.557.761		179.043
24. neurje	Šentjur pri Celju	380.985		26.668
25. neurje	Šmarje pri Jelšah	306.407		21.448
26. veter	Vrhnika	5.000.000		70.000
27. veter	Logatec	1.394.620		30.000
28. neurje	Šmarje pri Jelšah	334.427	2,9	50.170
29. 14.—15. 6.	Šentjur pri Celju	784.072	13,4	117.611
30. 14.—15. 6.	Dravograd	202.917		20.300
31. 14.—15. 6.	Radlje ob Dravi	92.746		9.300
32. 23. 8.	Vrhnika	1.362.441	9,7	136.243
33. 23. 8.	Logatec	684.939		—
34. 30. 7.	Sloven. Konjice	757.818	4,66	75.782
35. 28. 8.	Tolmin	3.738.796	28,0	186.940
36. 10. 7.	Ormož	419.976	6,39	60.073
37. 19.—23. 6.	Sevnica	1.360.905	16,61	63.348
38. 19.—23. 6.	Nova Gorica	—		5.000
39. 19.—23. 6.	Laško	650.582		—
40. 19.—23. 6.	Murska Sobota	—		—
41. plazovi	Šmarje pri Jelšah	366.800	2,96	27.510
42. plazovi	Lenart	26.850		28.965
43. žled	Kočevje	494.460	5,02	—
44. žled	Lj. Vič Rudnik	2.421.940	8,1	—
45. žled	Ribnica	2.053.890		—
Skupaj		42.651.422		3.185.170

Podatke o potresih je zbrala Majda Hržič (Seizmološki zavod SRS, Observatorij Golovec). Navedeni so le večji potresi, za Slovenijo z MSK ° nad 4°—5° za Jugoslavijo nad 6° MSK in svetovni potresi, v katerih je umrlo več kot 10 ljudi. Podrobnejši podatki o potresih za vsako leto so objavljeni v reviji Nebo in Zemlja, ki jo izdaja Društvo matematikov in fizikov.

Podatke o požarih, eksplozijah, izlitju nevarnih snovi in prometnih nesrečah je prispeval Republiški sekretariat za notranje zadeve.

Podatke o uporabi sredstev solidarnosti je posredoval Republiški komite za varstvo okolja in urejanje prostora, Odbor podpisnikov o načinu uporabe in upravljanja s sredstvi solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč v SR Sloveniji.

- Časopisi: Delo, Ljubljanski dnevnik, Večer
- Informativni bilten. Republiški štab za civilno zaščito
- Informacije Republiškega centra za obveščanje
- Arhiv Geografskega inštituta A. Melika ZRC SAZU

Sodelavcem se zahvaljujemo za pomoč. K sodelovanju vabimo vse, ki bi lahko kakorkoli prispevali k popolnejšemu in boljšemu pregledu nesreč. Zaradi prostorskih omejitev navajamo le večje, hujše nesreče. Ob zbiranju in urejanju podatkov o nesrečah se je pokazal problem kriterijev. Opravičujemo se za možne pomanjkljivosti ali celo netočnosti. Pripombe, dopolnila in nasvete bomo upoštevali v naslednji številki.

— v pregledni tabeli pomeni: da ocena škode še ni dokončno izdelana, ali višina sredstev solidarnosti še ni določena, vloga je bila zavrnjena, ali so bila zahtevana dopolnila, popravki in podobno.